

EHDOTUS TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN ASETUKSEKSI SÄHKÖKAUPASSA JA SÄHKÖNTOIMITUSTEN SELVITYKSESSÄ NOUDATETTAVASTA TIEDONVAIHDOSTA

1. Tausta

Ehdotuksella annettaisiin uusi työ- ja elinkeinoministeriön asetus sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta. Samalla työ- ja elinkeinoministeriön asetus (273/2016) kumottaisiin. Sääntelyyn ehdotettavat muutokset ovat siinä määrin laajoja, että asetus on katsottu tarkoituksenmukaiseksi uudistaa tässä yhteydessä.

Uudessa asetuksessa huomioitaisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön käyttöönoton tuomat muutokset sekä paikallisten energiayhteisöiden ja aktiivisten asiakkaiden ryhmien tietoihin ja sähkönkulutuksen ja -tuotannon taseselvitysjakson sisäiseen netotukseen liittyvät ilmoitukset. Työ- ja elinkeinoministeriön asetus liittyisi keskeisesti uuteen valtioneuvoston asetukseen sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta (767/2021). Valtioneuvoston asetuksella säädetään sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusvelvollisuuksien sisällöstä. Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa puolestaan säädetään ilmoituksiin liittyvistä menettelyistä ja määräajoista.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tehtävistä säädetään sähkömarkkinalain (588/2013) 49 a §:ssä. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö, eli ns. datahub, aloittaa toimintansa 21 päivänä helmikuuta 2022. Datahubin käyttöönotto vaikuttaa ennen kaikkea jakeluverkkojen taseselvitykseen ja sähkökaupan markkinaprosesseihin.

Asetus annettaisiin sähkömarkkinalain 75 §:n nojalla.

2. Ehdotettujen muutosten sisältö

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Pykälän 1 momentti vastaisi asetuksen voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin voimassa olevaan sääntelyyn nähden siten, että tasevastaavaan, jonka hallinnassa oleva kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko tai tällaisen verkon osa on nimetty mittausalueeksi, sovellettaisiin asetuksen kantaverkonhaltijaa ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijaa koskevia säännöksiä. Muutos johtuisi siitä, että jakeluverkkojen taseselvitys ja sähkökaupan markkinaprosesseja siirtyisi tehtäväksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä ja jakeluverkonhaltijan tehtävät olisi tästä syystä asetuksessa tarpeen eriyttää kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan tehtävistä.

2 §. Määritelmät vastaisivat voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 1 kohdassa viitattaisiin uuteen sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen.

2 luku Sähköntoimituksen alkamiseen ja päättymiseen liittyvät ilmoitukset

3 §. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä mutta momenttiin lisättäisiin mahdollisuus poiketa säädetystä aikarajoista muuttotilanteiden lisäksi siinä tapauksessa, että käyttöpaikalla

ei ole voimassa olevaa tai alkavaksi ilmoitettua sähkönmyyntisopimusta. Myös tällaisessa tapauksessa on tarkoituksenmukaista, että asiakas voi saada avoimen toimituksen alkamaan säädettyjä aikarajoja nopeammin.

Pykälän 2 momentti koskisi jatkossa myös sähköntuottajaa valtioneuvoston asetuksen 2 luvun 3 §:n 4 momenttia vastaavasti. Rekisteröitymisilmoituksen sijaan momentissa käytettäisiin jatkossa termiä ilmoitus, jotta sekaannus rekisteröitymiseen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palveluiden käyttäjäksi vältettäisiin, vaikka säännös soveltuukin yleisemmin ilmoituksiin taseselvittäjälle. Pykälän sääntelyllä ei vaikutettaisi siihen, milloin tai miten sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palveluiden käyttäjän tulisi rekisteröityä kyseisen palvelun käyttäjäksi. Mikäli vähittäismyyjä olisi rekisteröitynyt sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palveluiden käyttäjäksi, ei sen tarvitsi enää uudestaan toimittaa sellaisia tietoja, jotka se on jo tässä yhteydessä toimittanut sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle. Momentissa tarkoitetulla sähköntuottajalla ei puolestaan ole sähkömarkkinalain mukaan velvollisuutta käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palveluita, eikä sen tarvitsisi rekisteröityä tällaisen palvelun käyttäjäksi. Myös sähköntuottajan tulisi kuitenkin ilmoittautua sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle taseselvityksen järjestämistä varten, jos sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö olisi vastuussa sen taseselvityksestä.

4–5 §. Pykäliin ei tehtäisi sisällöllisiä muutoksia voimassa oleviin säännöksiin nähden.

6 §. Pykälässä säädettäisiin niistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ilmoituksista, jotka liittyvät avoimeen toimitukseen jakeluverkossa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön on annettava taikka asetettava saataville valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 3 §:ssä tarkoitetut tiedot ja ilmoitukset viipymättä ne vastaanotettuaan. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön käyttöönotto ei näin ollen aiheuttaisi tiedonvaihdossa viivettä, vaan yksikkö asettaisi tiedot valtioneuvoston asetuksessa säädetyn mukaisesti avoimen toimittajan ja jakeluverkonhaltijan saataville heti.

7 §. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluiden käyttöönoton jälkeen jakeluverkonhaltijan tulisi ilmoittaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle, jos sähkönkäyttäjä on kiistänyt sähkönmyyntisopimuksen pätevyyden. Ilmoitus tulisi tehdä jatkossakin kahden arkipäivän kuluessa sähkönkäyttäjän ilmoituksen vastaanottamisesta.

8 §. Uuden avoimen toimittajan tulisi jatkossa ilmoittaa avoimen toimituksen peruuntumisesta sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle. Ilmoitus tulisi tehdä viimeistään seuraavana arkipäivänä siitä, kun uusi avoin toimittaja on saanut valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 5 §:n 1 momentin 1–3 kohdissa tarkoitetulla tavalla tiedon asiasta.

3 luku Tasevastuuseen ja taseselvitykseen liittyvät ilmoitukset

9 §. Pykälään ei tehtäisi muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn nähden.

10 §. Pykälä vastaisi pitkälti voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin 11 ja 12 §:än, sillä verkonhaltijoiden tehtävät olisi jatkossa jaettu näihin pykäliin. Jakeluverkonhaltijan ilmoituksista sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle säädettäisiin 11 §:ssä ja kantaverkonhaltijan ja suurjännitteistä jakeluverkonhaltijan ilmoituksista selvitetystä toimituksista 12 §:ssä. Asetuksen 13 §:ssä säädettäisiin tarkemmin selvitettyjä toimituksia koskevien sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ilmoitusten aikarajoista, joten viittaus myös 13 §:ään olisi tarpeen.

11 §. Jakeluverkkojen taseselvityksen siirtyessä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tehtäväksi jakeluverkonhaltijan tulisi toimittaa mittaustiedot sekä tyyppikuormituskäyrämenettelyn mukaisesti lasketut sähköntoimitukset sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle valtioneuvoston asetuksen 4 luvun 6 §:n mukaisesti. Aikarajat vastaisivat verkonhaltijaa koskevaa nykyistä sääntelyä.

12 §. Pykälässä säädettäisiin ilmoituksista, jotka koskevat kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan selvitettyjä toimituksia. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat sisällöllisesti nykyistä verkonhaltijaa koskevaa sääntelyä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan rajapistemittausten mittaustietojen ilmoittamisesta sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle.

13 §. Pykälässä säädettäisiin selvitettyjä toimituksia koskevista sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ilmoituksista. Pykälään koottaisiin valtioneuvoston asetuksen 4 luvun 8 §:ssä säädettyjen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ilmoitusten aikarajat. Lopullisten tietojen käsittelystä johtuen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tulisi toimittaa ne toimituspäivää seuraavana 12 päivänä kello 24 mennessä jakeluverkonhaltijan toimittaessa tiedot sille päivää ennen.

14 §. Pykälässä säädettäisiin tasevastuuseen ja taseselvitykseen liittyvässä tiedonvaihdossa noudatettavasta ajasta pitkälti voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti. Asetuksen 10 §:ssä tarkoitetussa tiedonvaihdossa noudatettaisiin Keski-Euroopan aikavyöhykkeen aikaa ja pohjoismaisen taseselvitysalueen yhdistettyä kalenteria. Suomen aikavyöhykkeen aikaa ja pohjoismaisen taseselvitysalueen yhdistettyä kalenteria tulisi noudattaa jakeluverkonhaltijan ilmoituksissa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle (11 §), kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan ilmoituksissa (12 §) sekä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ilmoituksissa (13 §).

15 §. Pykälän mukaan jakeluverkonhaltijan tehtävänä olisi rekisteröidä sähköntoimitusten selvitystä ja mittausta varten valtioneuvoston asetuksen 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettu paikallinen energiayhteisö ja 4 §:ssä tarkoitettu aktiivisten asiakkaiden ryhmä 14 päivän kuluessa valtioneuvoston asetuksen 1 luvun 3 §:n 2 momentissa tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen vastaanotettuaan sekä päivittää paikallista energiayhteisöä tai aktiivisten asiakkaiden ryhmää koskevat tiedot 14 päivän kuluessa vastaanotettuaan tietoja koskevan muutosilmoituksen.

Jakeluverkonhaltijan tulisi ilmoittaa 1 momentissa tarkoitettut tiedot valtioneuvoston asetuksen 4 luvun 3 §:ssä tarkoitetun taseselvitysjakson sisäisen hyvityslaskennan järjestämistä varten sähkökaupan keskitetylle tiedonvaihdon yksikölle. Momentin mukaan jakeluverkonhaltijan tulisi tehdä ilmoitus viimeistään 7 päivää ja aikaisintaan 90 päivää ennen taseselvitysjakson sisäisen hyvityslaskennan aloittamista. Käytännössä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä olisi 7 päivää aikaa rekisteröidä tiedot ja aloittaa hyvityslaskenta. Pykälän 2 momenttia sovellettaisiin voimaantulosäännöksen mukaan 1 päivästä tammikuuta 2023, sillä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tulee järjestää taseselvitysjakson sisäisen hyvityslaskenta tuolloin. Jakeluverkonhaltijan ei kuitenkaan tarvitse toimittaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle tietoja taseselvitysjakson sisäistä hyvityslaskentaa varten sinä aikana, jona jakeluverkonhaltija toteuttaa hyvityslaskennan itse. Muilta osin pykälää sovellettaisiin jo 21 päivästä helmikuuta 2022, jolloin jakeluverkkojen taseselvitys siirtyy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tehtäväksi.

Sekä jakeluverkonhaltijan että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön järjestäessä taseselvitysjakson sisäisen hyvityslaskennan paikallisen energiayhteisön ja aktiivisten asiakkaiden ryhmän tulisi päästä taseselvitysjakson sisäisen hyvityslaskennan piiriin 14 päivän kuluttua siitä, kun se on

toimittanut jakeluverkonhaltijalle rekisteröitymisessä tarvittavat tiedot. Aikaraja koskisi myös hyvityslaskentaan tehtäviä muutoksia.

16 §. Pykälässä säädettäisiin taseselvitysjakson sisäisen sähkönkulutuksen ja -tuotannon netotuksen toteuttamisen aikarajasta. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tulisi järjestää valtioneuvoston asetuksen 4 luvun 2 §:ssä tarkoitettu sähkönkulutuksen ja -tuotannon taseselvitysjakson sisäinen netotus käyttöpaikalla yhden vuorokauden kuluessa siitä, kun jakeluverkonhaltija on ilmoittanut käyttöpaikan tiedot sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle. Jakeluverkonhaltija voisi tehdä ilmoituksen myös ennakolta mutta enintään 30 päivää ennen netotuksen aloittamista. Ilmoituksen voisi tehdä ennakolta esimerkiksi silloin, kun käyttöpaikalle ollaan asentamassa sähkön-tuotantolaitteistoa.

4 luku Menettelytavat

17 §. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti ilmoitusten yhteensopivuuden varmistamisesta. Sanomien sijaan pykälässä käytettäisiin jatkossa termiä ilmoitus.

18 §. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluiden käyttäminen edellyttäisi sähkömarkkinoiden osapuolilta ja taseselvittäjiltä tiettyjen tunnisteiden käyttämistä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelusopimuksessa määritettyjen menettelyiden noudattamista. Energiavirasto vahvistaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelusopimuksen ehdot. Asetuksessa määritettäisiin sähkömarkkinoiden osapuolten ja taseselvittäjien käytettäväksi GS1-standardeihin perustuvat GLN-osapuolitunnisteet (lyhenne sanoista Global Location Number) ja GSRN-palvelusuhteen tunnisteet (lyhenne sanoista Global Service Relation Number) sekä EIC-tunnisteet (lyhenne sanoista Energy Identification Code).

Asetuksessa ei olisi jatkossa enää tarpeen säätää eräiden sanomien muodosta.

5 luku Voimaantulo

19 §. Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön käyttöönotosta, eli 21 päivänä helmikuuta 2022. Asetuksen 15 §:n 2 momenttia ja 16 §:ä sovellettaisiin kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2023, sillä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö järjestää sähkönkulutuksen ja -tuotannon taseselvitysjakson sisäisen netotuksen sekä taseselvitysjakson sisäisen hyvityslaskennan 1 päivästä tammikuuta 2023.

Asetuksella kumottaisiin työ- ja elinkeinoministeriön asetus (273/2016).

3. Ehdotuksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön, eli datahubin, käyttöönottoon liittyviä kustannusvaikutuksia arvioitiin sähkömarkkinalain muutoksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 144/2018 vp). Tältä osin asetukseen nyt tehtävät päivitykset ovat osa siirtymää datahubin käyttöön, ja arviointi on hyvin hankalaa erottaa koko datahubin käyttöönoton kustannuksista. Datahubiin tehtävien investointien arvioitiin hallituksen esityksessä olevan yhteensä noin 36 miljoonaa euroa, josta järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle aiheutuvien kustannusten arvioitiin olevan 19,6 miljoonaa euroa ja että muiden sähköalan yritysten 16,6 miljoonaa euroa. Päivitettyjen arvioiden mukaan

datahubin kokonaiskustannukset ovat kuitenkin nousseet merkittävästi. Datahubin investointikustannusten järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan osalta arvioidaan olevan noin 61 miljoonaa. Operointi- ja kehittämiskustannusten arvioidaan nousseen noin 10 miljoonaan vuodessa. Lisäksi muille sähköalan yrityksille aiheutuvat kustannukset ovat todennäköisesti nousseet aiemmin arvioidusta.

Ympäristövaikutukset

Ehdotuksella ei arvioida olevan suoria ympäristövaikutuksia.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaistoimintaan.

4. Valmistelu ja lausuntopalaute

Ehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Asetus on tarkastettu oikeusministeriön lain-
tarkastusyksikössä.

Asetusluonnos on ollut lausuttavana 28.5.-15.6.2021 lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausuntoa pyydettiin ympäristöministeriöltä, Energiavirastolta, Huoltovarmuuskeskukselta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesilta, Bioenergia ry:ltä, Energiateollisuus ry:ltä, Fingrid Oyj:ltä, Kemianteollisuus ry:ltä, Kiinteistöliitto ry:ltä, Kuluttajaliitto ry:ltä, Lähienergialiitto ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:ltä, Metsäteollisuus ry:ltä, Omakotiliitto ry:ltä, Paikallisvoima ry:ltä, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry:ltä, Suomen kaasuyhdistys ry:ltä, Suomen kuntaliitolta, Suomen sähkönkäyttäjät ry:ltä, Suomen Tuulivoimayhdistys ry:ltä, Suomen yrittäjät ry:ltä sekä Teknologiateollisuus ry:ltä.

Lausunnon antoivat Huoltovarmuuskeskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, Energiateollisuus ry, Fingrid Oyj, Kuluttajaliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry, Suomen Lähienergialiitto ry, Suomen omakotiliitto ry sekä Suomen Sähkönkäyttäjät ry. Lausunnoissaan lausunnonantajat joko kannattavat ehdotusta tai niillä ei ole huomautettavaa ehdotuksen sisältöön. Energiateollisuus on tuonut lausunnossaan esiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön, eli datahubin päivitettyjä, korkeampia kustannusarvioita.

5. Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 21 päivänä helmikuuta 2022.